

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2013. július 18.*

„Fellebbezés — Kartellek — A butadién gumi és az emulziós polimerizációval előállított sztírol-butadién gumi piaca — A célárak rögzítése, az ügyfelek megnehtámadási megállapodások révén való felosztása és üzleti információk cseréje — A jogsértő magatartás betudhatósága — A Bizottság mérlegelési jogköre — Elrettentő célú szorzótényező — Egyenlő bánásmód”

A C-499/11. P. sz. ügyben,

a **The Dow Chemical Company** (székhelye: Midland [Amerikai Egyesült Államok]),

a **Dow Deutschland Inc.** (székhelye: Schwalbach [Németország]),

a **Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH** (székhelye: Schwalbach),

a **Dow Europe GmbH** (székhelye: Horgen [Svájc])

(képviselik őket: D. Schroeder és T. Kuhn Rechtsanwälte, valamint T. Graf advokat)

fellebbezőknek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2011. szeptember 26-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a másik fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselik: M. Kellerbauer és Bottka V., meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: A. Tizzano tanácselnök, M. Berger (előadó), A. Borg-Barthet, E. Levits és J.-J. Kasel bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. január 16-i tárgyalásra,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

* Az eljárás nyelve: angol.

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Fellebbezésükben a The Dow Chemical Company (a továbbiakban: Dow Chemical), a Dow Deutschland Inc. (a továbbiakban: Dow Deutschland), a Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH (a továbbiakban: Dow Deutschland Anlagengesellschaft) és a Dow Europe GmbH (a továbbiakban: Dow Europe, e társaságok együtt: Dow) az Európai Unió Törvényszéke T-42/07. sz., Dow Chemical és társai kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletének (EBHT 2011., II-4531. o.; a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kérik, amely ítéletben a Törvényszék részben elutasította az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.638 – „butadién gumi és emulziós polimerizációval előállított sztírol-butadién gumi”-ügy) 2006. november 29-én hozott C (2006) 5700 végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: vitatott határozat) megsemmisítése, továbbá a vitatott határozatnak a Dow Chemical tekintetében való megsemmisítése, valamint a Dow-val szemben kiszabott bírság összegének csökkentése iránti kérésüket.

A jogvita előzményei és a vitatott határozat

- 2 2002. december 20-án a Bayer AG (a továbbiakban: Bayer) kapcsolatba lépett az Európai Bizottság szervezeti egységeivel, és a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: engedékenységi közlemény) alapján kifejezte a Bizottsággal való együttműködésre irányuló szándékát az elsősorban a gumiabroncsgyártásban használt szintetikus gumikra, vagyis a butadién gumira (a továbbiakban: BR) és az emulziós polimerizációval előállított sztírol-butadién gumira (a továbbiakban: ESBR) vonatkozóan.
- 3 2003. október 16-án a Dow Deutschland és a Dow Deutschland Anlagengesellschaft találkozott a Bizottság szervezeti egységeivel, és kifejezte az együttműködésre irányuló szándékát az engedékenységi közlemény alapján. 2005. március 4-én a Dow Deutschlandot értesítették arról, hogy a Bizottság 30% és 50% közötti bírságcsökkentésben szándékozik őt részesíteni.
- 4 2005. június 7-én a Bizottság az EK 81. cikk és az Európai Gazdaság Térségről szóló, 1992. május 2-i megállapodás (HL 1994. L 1., 3. o.) 53. cikkének alkalmazására irányuló eljárást indított a BR és az ESBR piacára vonatkozóan. A Bizottság többek között a Downak megküldte az első kifogásközlést (a továbbiakban: első kifogásközlés).
- 5 2006. április 6-án a Bizottság elfogadta a második kifogásközlést (a továbbiakban: második kifogásközlés).
- 6 A közigazgatási eljárás 2006. november 29-én a vitatott határozat meghozatalával végződött. E határozat 1. cikke szerint a Dow és a határozat többi címzett vállalkozása, vagyis a Bayer, a Versalis SpA, korábban Polimeri Europa SpA és az Eni SpA (a továbbiakban együtt: Eni), a Shell Petroleum NV, a Shell Nederland BV és a Shell Nederland Chemie BV (a továbbiakban együtt: Shell), az Unipetrol a.s., a Kaučuk a.s. (a továbbiakban: Kaučuk) és a Trade-Stomil sp. z o.o. (a továbbiakban: Stomil) megsértette az EK 81. cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét, amikor egységes és folyamatos jogsértésben vett részt, amelynek keretében a BR és az ESBR ágazatában árcélok rögzítésében, ügyfelek megneemtámadási megállapodások révén történő felosztásában, valamint az árra, a versenytársakra és az ügyfelekre vonatkozó érzékeny információk cseréjében állapodtak meg.

- 7 A jogsértés időtartamaként alapul vett időszak a Dow Chemical esetében 1996. július 1-jétől 2002. november 28-ig, a Dow Deutschland esetében 1996. július 1-jétől 2001. november 27-ig, a Dow Deutschland Anlagengesellschaft esetében 2001. február 22-től 2002. február 28-ig, a Dow Europe esetében pedig 2001. november 26-tól 2002. november 28-ig tartott.
- 8 A vitatott határozat (16)–(21) preambulumbekzdése szerint azon időszakot illetően, amelyben a Dow részt vett a szóban forgó jogsértésben, a Dow Deutschland, a Dow Deutschland Anlagengesellschaft és a Dow Europe teljes egészében, közvetlenül vagy közvetve a Dow Chemical irányítása alatt állt.
- 9 Ami a vitatott határozattal kiszabott bírságot illeti, annak meghatározása „A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az [ESZAK] 65. [cikk] (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás” című bizottsági közlemény (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: iránymutatás) alapján történt.
- 10 Így a Bizottság mindenekelőtt megállapította, hogy a jogsértés „különösen súlyosnak” minősül, a bírság számításának kiindulási összegét pedig akként határozta meg, hogy különbséget tett az egyes érintett vállalkozások által a 2001. év során teljesített BR- és ESBR-értékesítések között. A Dow esetében a BR- és ESBR-értékesítések a vitatott határozat (469) preambulumbekzdése alapján a 2001. évben elérték a 126,936 millió eurót. Ezen összeget figyelembe véve a Dow a BR- és ESBR-értékesítéseket illetően a szóban forgó jogsértésben részt vevő vállalkozások közül a második helyre került. Ennek alapján a Bizottság a Dow-val szemben kiszabott bírság alapösszegét 41 millió euróban állapította meg.
- 11 Ezt követően a Bizottság elrettentő célú szorzótényezőket alkalmazott, amelyeket az érintett vállalkozások által 2005-ben elért világszintű forgalom alapján lépcsőzetesen állapított meg. Míg úgy vélte, hogy sem a 38 millió euró forgalmat lebonyolító Stomillal, sem pedig a 2,718 milliárd euró forgalmat lebonyolító Kaučukkal szemben nem szükséges elrettentő célú szorzótényezőt alkalmazni, a Bizottság a Bayer esetében 1,5-ös, a Dow esetében 1,75-ös, az Eni esetében 2-es, a Shell esetében pedig 3-as szorzótényezőt alkalmazott, amelyek forgalma 27,383 milliárd euró, 37,221 milliárd euró, 73,738 milliárd euró, illetve 246,549 milliárd euró volt.
- 12 Ezenkívül a Dow Chemical vonatkozásában a Bizottság a bírság számításának kiindulási összegét megemelte 50%-kal, többek között azért, mert e társaság hat éven és négy hónapon keresztül részt vett a szóban forgó jogsértésben. A Dow Deutschland esetében ez az emelés 40%-os volt. A Dow Deutschland Anlagengesellschaft és a Dow Europe esetében a Bizottság a kartellben való részvételük időtartamának megfelelő 10%-os emelést alkalmazott.
- 13 Végül, mivel úgy ítélte meg, hogy a Dow a második olyan vállalkozás volt, amely az engedékenységi közlemény alapján a Bizottsághoz fordult, valamint az első olyan vállalkozás volt, amely megfelelt az e közlemény 21. pontjában meghatározott feltételeknek, a Bizottság vele szemben 40%-kal csökkentette azt a bírságot, amelyet akkor szabott volna ki, ha a Dow a vizsgálat során nem működött volna együtt.
- 14 Következésképpen a Bizottság a vitatott határozat 2. cikkének b) pontjában a Dow Chemicalal szemben 64,575 millió euró bírságot szabott ki, amelyből 60,27 millió eurót a Dow Deutschlanddal egyetemlegesen, 47,355 millió eurót pedig a Dow Deutschland Anlagengesellschafttal és a Dow Europe-pal egyetemlegesen köteles megfizetni.

A Törvényszékhez benyújtott kereset és a megtámadott ítélet

- 15 A Törvényszék Hivatalához 2007. február 16-án benyújtott keresetlevelével a Dow keresetet indított a vitatott határozat ellen, amely a következőkre irányult: a Dow Chemical vonatkozásában e határozat annyiban történő megsemmisítésére, amennyiben azt a Bizottság neki címezte; a Dow Deutschland vonatkozásában e határozat 1. cikkének annyiban történő megsemmisítésére, amennyiben az

megállapítja, hogy a Dow Deutschland 1996. július 1-jétől megsértette az EK 81. cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét, az összes többi felperes, köztük a Dow Chemical vonatkozásában másodlagosan pedig a velük szemben kiszabott bírság összegének jelentős csökkentésére.

- 16 Ezenkívül valamennyi felperes kérte, hogy a Törvényszék egyrészt kötelezze a Bizottságot a felpereseknek a jelen eljárással kapcsolatban, valamint a vitatott határozatban velük szemben kiszabott bírság összegét a kereset elbírálásáig fedező bankgarancia nyújtásával kapcsolatban felmerült költségeinek és kiadásainak megfizetésére, másrészt pedig rendelje el az általa megfelelőnek ítélt bármely más intézkedést.
- 17 A kereset alátámasztására szolgáló első jogalapként a Dow arra hivatkozott, hogy a Bizottság a jogsértést jogellenesen tudta be a Dow Chemicalnak. A második jogalap azon alapult, hogy a Bizottság tévesen határozta meg a Dow Deutschland jogsértésben való részvételének időtartamát. A kilenc részből álló harmadik jogalap azon alapult, hogy a Bizottság tévesen határozta meg a Dow-val szemben kiszabott bírságok összegét.
- 18 A Törvényszék az első jogalapot mint megalapozatlant teljes egészében elutasította. E tekintetben a megtámadott ítélet 74. és 75. pontjában többek között megállapította, hogy a Dow Chemical „a csoport legfelső szintű anyavállalata” volt, továbbá „nem vitatta, hogy még ha közvetve is, de teljes körűen ő [ellenőrizte] a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaságokat”. Másfelől a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy „a jogsértés anyavállalatnak való betudása a Bizottság mérlegelésére bízott lehetőség”, továbbá hogy „önmagában az a tény, hogy a Bizottság a korábbi határozathozatali gyakorlatában megállapította, hogy az ügybeli körülmények nem indokolják, hogy az anyavállalatnak tudja be a leányvállalat magatartását, nem jelenti azt, hogy azt a későbbi határozatában ugyanígy kell értékelnie”.
- 19 A megtámadott ítélet 76. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy „[a]z, hogy a Dow Chemicalt esetleg méltánytalan sérelem érte azáltal, hogy a [vitatott] határozat címzettje lett, nem kérdőjelezheti meg e határozat jogszerűségét”. Végül az indokolás állítólagos hiányát illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 77. pontjában emlékeztetett arra, hogy „[a]z indokolási kötelezettséget az adott ügy körülményeire tekintettel kell értékelni”, továbbá hogy „[n]em kötelező, hogy az indokolás megjelölje az összes vonatkozó ténybeli és jogi elemet, mivel azt a kérdést, hogy egy jogi aktus indokolása megfelel-e az EUMSZ 296. cikk követelményeinek, nem csupán megfogalmazására, hanem megalkotásának hátterére, továbbá az adott jogterületre irányadó jogszabályok összességére is tekintettel kell értékelni”. Márpedig a Bizottság „egyértelműen meghatározta a [vitatott] határozat (333)–(338) és (340)–(364) preambulumbekzdésében azokat a mérlegelési tényezőket, amelyek a jelen esetben lehetővé tették számára, hogy megállapítsa a Dow Chemical felelősségét” (lásd a megtámadott ítélet 79. pontját).
- 20 A második jogalapot illetően a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a Bizottság a Dow Deutschland tekintetében nem bizonyította jogilag megkövetelt módon a jogsértést megvalósító körülmények fennállását az 1996. július 1-je és szeptember 2. közötti időszak vonatkozásában.
- 21 A harmadik jogalappal kapcsolatban a Törvényszék a megtámadott ítélet 123. és 124. pontjában mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy „az egyes vállalkozásoknak a kartell sikeréhez az egyéni tényleges gazdasági lehetőségek alapján való hozzájárulását meg kell különböztetni a jogsértésnek az iránymutatás 1. A. pontja első bekezdésében hivatkozott tényleges hatásától”, továbbá hogy „még a jogsértés mérhető tényleges hatásának hiányában is határozhat úgy a Bizottság az iránymutatás 1. A. pontja harmadik, negyedik és hatodik bekezdésével összhangban, miután a jogsértést enyhének, súlyosnak vagy különösen súlyosnak minősítette, hogy eltérő bánásmódot alkalmaz az érintett vállalkozások esetében”.
- 22 Ezt követően a 126. és 127. pontban a Törvényszék megállapította, hogy „a Dow nem vitatja a kartellnek a [vitatott] határozatban [...] meghatározott jogsértő tárgyát”, továbbá hogy „a Bizottság [...] nem követett el hibát, amikor a szóban forgó magatartásokat jellegükből következően különösen súlyos

jogsértésnek minősítette, anélkül hogy figyelembe vette volna a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását”. Ezenkívül a Bizottság „világosan kifejtette a [vitatott] határozat (462) preambulumbekkezdésében, hogy a bírságok összegének meghatározása során nem fogja figyelembe venni a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását”.

- 23 A Dow meghallgatáshoz való jogának állítólagos megsértésével kapcsolatban a Törvényszék a megtámadott ítélet 128. pontjában úgy ítélte meg, hogy „a Bizottság teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét, amennyiben kifejezetten jelzi a kifogásközlésében, hogy meg fogja vizsgálni: ki kell-e szabni bírságot az érintett vállalkozásokra, és megfogalmazza azokat a fő ténybeli és jogi elemeket, amelyek bírságot vonhatnak maguk után”. A jelen esetben a Bizottság „a jogsértés súlyának meghatározása során nem vette figyelembe a jogsértés piacra gyakorolt hatását (a megtámadott határozat (462) preambulumbekkezdése)”. A Törvényszék szerint „[e] feltételek mellett e tekintetben egyáltalán nem sérülhetett a Dow meghallgatáshoz való joga”.
- 24 Az elrettentő célú szorzótényezőnek a Dow által a harmadik jogalap hetedik részében állított jogellenes alkalmazását illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 146. pontjában megállapította, hogy e rész „azokon az érveken alapul, amelyeket [a Dow] az első jogalap keretében kifejtett”, és „[m]ivel az első jogalapot megalapozatlanként kell elutasítani, ennek következtében a [...] harmadik jogalap [e] hetedik részét is mint megalapozatlant kell elutasítani”.
- 25 A Törvényszék továbbá a megtámadott ítélet 147. és 149. pontjában emlékeztetett arra, hogy „figyelembe kell venni, hogy a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek, különösen a fogyasztóknak jelentős kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben kell megállapítani, amely biztosan kellően elrettentő erővel bír (az iránymutatás 1. A. pontjának negyedik albekezdése)”, továbbá hogy „[e]z megköveteli, hogy a bírság összege annak figyelembevételével kerüljön megállapításra, hogy elérje az érintett vállalkozásra gyakorolni szándékozott hatást”. A megtámadott ítélet 150. pontjában a Törvényszék hozzátette, hogy e tekintetben kiemelt jelentősége van „a kartellben részt vevő egyes vállalkozások által elért összeforgalom figyelembevételének [...] a bírság összegének megállapítása során”.
- 26 A Törvényszék szerint az egyenlő bánásmód elvének megsértése sem állapítható meg. E tekintetben a megtámadott ítélet 153. pontjában úgy ítélte meg, hogy „a Dow nem vitatja azokat a forgalmi adatokat, amelyeket a Bizottság a [vitatott] határozatban megadott”, így „különösen [...], hogy 2005-ben a Bayernél nagyobb, az EniChemnél [vagyis e fogalomnak a vitatott határozat (36) preambulumbekkezdésében foglalt meghatározása szerint az Eni SpA tulajdonában lévő valamennyi társaságnál] pedig kisebb vállalkozás volt”. „Ezért logikus és objektíve indokolt, hogy a Dow-val szemben kiszabott bírságok számítása során alkalmazott elrettentési szorzó magasabb legyen, mint a Bayerrel szemben kiszabott bírság számítása során alkalmazott szorzó, és alacsonyabb, mint az EniChemmel szemben kiszabott bírság számítása során alkalmazott szorzó”.
- 27 A Törvényszék ebből a megtámadott ítélet 154. pontjában azt a következtetést vonta le, hogy mivel a „2005. évi világméretű forgalom a Bayer esetében 27,383 milliárd eurót, a Dow esetében pedig 37,221 milliárd eurót (vagyis a Bayernél 35,93%-[k]al többet) tett ki [...], az, hogy a Dow-val szemben kiszabott bírságokra vonatkozó szorzót 16,66%-kal növelték ahhoz a szorzóhoz képest, amelyet a Bayerre kiszabott bírság összegének meghatározása során alkalmaztak (1,75-szörös a 1,5-szeressel szemben), nem minősülhet az egyenlő bánásmód elve megsértésének”. A Törvényszék szerint ugyanis „az következik a [vitatott] határozatból, hogy a Dow-val szemben alkalmazott szorzót a Bayer esetében megállapított szorzó alapján, nem pedig az EniChem vagy a Shell tekintetében alkalmazott szorzók alapján számolták ki”. A Törvényszék azt is hangsúlyozta, hogy „a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírság összegének megállapítása során, és nem köteles pontos matematikai képletet használni”.

- 28 Végül a Törvényszék a megtámadott ítélet 155. pontjában megállapította, hogy „[a Dow] nem hoz fel olyan részletes bizonyítékot, amely alapján meg lehetne állapítani, hogy a vele szemben alkalmazott szorzó aránytalan a jogsértés súlyához és ahhoz a követendő célhoz képest, hogy biztosítani kell a bírságok elrettentő hatását”.
- 29 A Törvényszék arra a következtetésre jutott, hogy a Dow Deutschland által felhozott második jogalapnak helyt kell adni, a vitatott határozat 1. cikkét pedig meg kell semmisíteni annyiban, amennyiben az megállapítja, hogy e társaság 1996. július 1-jétől 1996. szeptember 2-ig részt vett a jogsértésben. A Törvényszék ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy a kiszabott bírság összegét nem kell csökkenteni. A Dow által felhozott összes többi jogalapot elutasította. Amennyiben ez utóbbi jogalapokat a bírság összegének megváltoztatása iránti kereseti kérelmek alátámasztása érdekében terjesztették elő, a Törvényszék azokat mint megalapozatlanokat elutasította. Ugyanígy járt el a Dow azon kérelmeivel kapcsolatban is, hogy a Bizottságot kötelezzék a költségek viselésére.

A felek kérelmei

- 30 A Dow Chemical azt kéri, hogy a Bíróság:
- helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, amennyiben az elutasítja a vitatott határozat annyiban történő megsemmisítése iránti kérelmét, amennyiben az a Dow Chemicalt érinti, valamint
 - semmisítse meg a vitatott határozatot annyiban, amennyiben az a Dow Chemicalt érinti.
- 31 Valamennyi fellebbező azt kéri, hogy a Bíróság:
- helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, amennyiben az elutasítja a velük szemben kiszabott bírság összegének jelentős csökkentésére irányuló kérelmüket;
 - jelentősen csökkentse a velük szemben kiszabott bírság összegét;
 - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére, valamint tegyen meg minden olyan intézkedést, amelyet megfelelőnek ítél.
- 32 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:
- utasítsa el a fellebbezést;
 - a Dow-t kötelezze a költségek viselésére.

A fellebbezésről

- 33 Kérelmeinek alátámasztása érdekében a Dow négy jogalapra hivatkozik. Az első jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor egyrészt úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak nem kell megfelelően gyakorolnia a mérlegelési jogkörét, másrészt pedig, amikor nem gyakorolta korlátlan felülvizsgálati jogkörét a Bizottságnak a The Dow Chemical Company felelősségének megállapításával kapcsolatos mérlegelési jogköre tekintetében. A második jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék a bírság alapösszegével kapcsolatos eltérő bánásmód tekintetében tévesen alkalmazta a jogot. A harmadik jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság jogosult volt a Dow Chemical forgalmát figyelembe venni. A negyedik jogalapban a Dow azt állítja, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot annak megállapításával, hogy az elrettentő célú szorzótényezőnek a Bizottság általi alkalmazása nem volt hátrányosan megkülönböztető.

Az első, lényegében arra alapított jogalapról, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot annak felülvizsgálata során, hogy a Bizottság a Dow Chemical felelősségének megállapítása érdekében hogyan gyakorolta a mérlegelési jogkörét

A felek érvei

- 34 Az első jogalapban a Dow azt állítja, hogy a Törvényszék az első fokon előterjesztett kereset alátámasztása érdekében felhozott első jogalap elutasításával tévesen alkalmazta a jogot, amikor egyrészt úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak nem kell megfelelően gyakorolnia a mérlegelési jogkörét, másrészt pedig, amikor nem gyakorolta teljes körűen a felülvizsgálati jogkörét azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság hogyan gyakorolta a mérlegelési jogkörét annak megállapítása érdekében, hogy a Dow Chemical felelősséggel tartozik a leányvállalatai magatartásáért. A Törvényszék kizárólag azt állapította meg, hogy a Bizottság jogosult volt a Dow Chemical felelősségét megállapítani, anélkül hogy vizsgálnia kellett volna azt a kérdést, hogy a Bizottság gyakorolta-e, illetve hogyan gyakorolta a mérlegelési jogkörét.
- 35 A Dow előadja, hogy az első fokon benyújtott keresetlevélben azt állította, hogy a Bizottság nem mérlegelte a Dow Chemical felelősségével kapcsolatos érveket, a vitatott határozat pedig e tekintetben nincs megindokolva. A Dow szerint, amikor a Bizottság mérlegelésen alapuló határozatot hoz, valamennyi releváns jogi és ténybeli körülményt figyelembe kell vennie, közelebbről pedig indokolási kötelezettség terheli őt. Márpedig a vitatott határozat (362) preambulumbekzdésében a Bizottság olyan állítólagos általános politika említésére szorítkozott, amely abból áll, hogy az érintett jogsértésért való felelősséget a jogsértésben részt vevő vállalkozás anyavállalatának tudja be, a Dow érveit pedig mint „messzemenően politikai természetűeket” elutasította.
- 36 Figyelembe véve, hogy a Bizottság nem köteles magyarázatot adni arról, hogy miért a határozat címzettjeire esett a választása, a Dow szerint a Bizottság nem vette figyelembe, hogy az, hogy a határozatot a Dow Chemicalhoz címezte, e társaságot a polgári jogi felelősség alapján indított indokolatlan pereknek teszi ki az Egyesült Államokban, ami a Dow Chemical engedékenységi kérelmezői minőségét figyelembe véve nem egyeztethető össze a Bizottság engedékenységi politikájával, mivel az ilyen gyakorlatnak az a hatása, hogy a társaságokat visszatartja az engedékenységi programban való részvételtől. A Bizottság mindenesetre a vitatott határozatban nem adott magyarázatot arról, hogy e tényezőket miért nem vette figyelembe.
- 37 A Dow hangsúlyozza, hogy a Bizottságot nem korlátozza a vitatott határozat (362) preambulumbekzdésében hivatkozotthoz hasonló általános politika, és számos olyan határozat van, amelyben a Bizottság nem állapította meg az anyavállalat felelősségét, miközben az anyavállalat a jogsértést elkövető leányvállalatban 100%-os tőkerészesedéssel rendelkezett.
- 38 Továbbá a Dow szerint a Törvényszék a megtámadott ítélet 76. pontjában tévesen állapította meg, hogy „[a]z, hogy a Dow Chemicalt esetleg méltánytalan sérelem érte azáltal, hogy a [vitatott] határozat címzettje lett, nem kérdőjelezheti meg e határozat jogszerűségét, mivel [...] a Bizottság betudhatta a Dow Chemicalnak az érintett jogsértésért való felelősséget”. Jóllehet a Törvényszék a megtámadott ítélet 75. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Bizottság jogosult volt a vitatott határozatot a Dow Chemicalhoz címezni, mivel „a jogsértés anyavállalatnak való betudása a Bizottság mérlegelésére bízott lehetőség”, nem vizsgálta meg, hogy a Bizottság ténylegesen gyakorolta-e a diszkrecionális jogkörét, és ha igen, ennek során nem alkalmazta-e tévesen a jogot, illetve nem követett-e el nyilvánvaló mérlegelési hibát.
- 39 A Dow azt állítja, hogy valójában nem létezik semmilyen általános politika, amely a felelősség anyavállalatnak való betudásából állna, az az aggodalma pedig, hogy a polgári jogi felelősség alapján az Egyesült Államokban indított indokolatlan perek kockázatának van kitéve, nem „messzemenően politikai természetű”. A vitatott határozat azon preambulumbekzdései, amelyekre a Törvényszék a

megtámadott ítélet 79. pontjában utal, a Dow szerint nem foglalkoznak azokkal az indokokkal, amelyek alapján a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a Dow Chemical felelősséggel tartozik a leányvállalatainak jogsértő magatartásáért. A Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor elmulasztotta megvizsgálni és mérlegelni a vitatott határozat indokolásának hiányát.

- 40 A tárgyaláson a Dow olyan iratot csatolt, amely bizonyos jogi információkat tartalmazott arra vonatkozóan, hogy a német, a spanyol, az olasz és az osztrák jogban mi minősül a diszkrecionális jogkör nemzeti hatóságok általi megfelelő gyakorlásának.
- 41 A Bizottság szerint a jelen jogalap nem megalapozott. A Bizottság úgy véli, hogy a Törvényszék teljes körűen gyakorolta a bírósági felülvizsgálati jogkörét. A Bizottság szerint állandó ítélkezési gyakorlat, hogy a Törvényszék nem köteles olyan magyarázatot adni, amely egyenként és kimerítően követi a felek által előadott összes érvet. Az EUM-Szerződés versenyjogi szabályait megsértő vállalkozásnak a Bizottság szerint nincs semmilyen joga ahhoz, hogy a Bizottság pro és kontra mérlegelést folytasson le, amikor a jogsértéséért való felelősséget betudja neki. Másfelől az a kockázat, hogy a jogsértés elkövetője polgári pernek teszi ki magát, általános kívánatos következmény akkor, ha az elkövető jogellenes magatartást tanúsított.
- 42 Ezenkívül a Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság a Dow által csatolt, a diszkrecionális jogkör gyakorlását illetően az egyéb nemzeti jogrendszerekre vonatkozó iratot annak késedelmes csatolása folytán ne vegye figyelembe.

A Bíróság álláspontja

- 43 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy az [EUMSZ 101. és 102. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján a Bizottság határozattal bírságot „szabhat” ki a vállalkozásokra, amennyiben azok akár szándékosan, akár gondatlanságból megsértik az [EUMSZ 101. vagy EUMSZ 102.] cikket.
- 44 E rendelkezés szövegéből következik egyrészt, hogy a Bizottság mérlegelési mozgástérrel rendelkezik annak eldöntése kapcsán, hogy a jogsértést elkövető vállalkozással szemben kiszab-e bírságot, vagy sem, másrészt pedig, hogy az e tekintetben a Bizottság részére biztosított mérlegelési jogkör esetleges korlátait kizárólag az uniós jog szabályozza, mivel az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése semmilyen módon nem utal a tagállamok jogára.
- 45 Következésképpen a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a több nemzeti bíróság ítélkezési gyakorlatának a Dow által a tárgyaláson a Bíróság elé terjesztett iratban szereplő összefoglalása nyilvánvalóan nem releváns, anélkül hogy szükséges lenne állást foglalni abban a kérdésben, hogy ezt az iratot a Dow késedelmesen csatolta-e, vagy sem.
- 46 Ami a versenyjog tárgyában a Bizottságot megillető mérlegelési jogkör uniós jog értelmében fennálló korlátait illeti, az EUMSZ 105. cikk (1) bekezdése alapján ez az intézmény köteles biztosítani a többek között az EUMSZ 101. cikkben megállapított elvek tiszteletben tartását, mint ezt a Bizottság a tárgyaláson is helyesen előadta.
- 47 Márpedig ezen elvek között vitathatatlanul szerepel, hogy a versenyellenes megállapodást kötő vállalkozásokkal szemben az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján bírságot kell kiszabni, így ha a Bizottság kivételesen úgy dönt, hogy a vállalkozással szemben nem szab ki bírságot, jöllehet e vállalkozás megsértette az európai uniós versenyszabályokat, e határozatát olyan objektív indokokra kell alapítani, amelyek igazolhatják az EUMSZ 101. cikkben meghatározott elvektől való ezen eltérést. Ilyen objektív indoknak minősülhet többek között az a körülmény, hogy a Bizottság konkrét esetben nem tudja a jogilag megkövetelt módon bizonyítani, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást

gyakorolt a jogsértésben közvetlenül érintett leányvállalatára, aminek bizonyítását egyébként az állandó ítélkezési gyakorlat szerint jelentősen megkönnyíti, ha a leányvállalat tőkéje majdnem teljes egészében az anyavállalat tulajdonában van (lásd ebben az értelemben többek között a C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-8237. o.] 60. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 48 E tekintetben ugyanis emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós versenyjog megsértésében közvetlenül részt vevő leányvállalat anyavállalatával szembeni bírságkiszabás lehetősége feltételezi, hogy az említett leányvállalat nem önállóan határozza meg a piaci magatartását, hanem lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat ad neki, különös tekintettel az említett két jogi személy közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokra, másrészt pedig, hogy ez azért van így, mert ilyen helyzetben az anyavállalat és leányvállalata ugyanazon gazdasági egység részét képezi, és ily módon az ítélkezési gyakorlat értelmében egyetlen vállalkozást alkot (lásd többek között a fent hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. és 59. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 49 Hasonlóképp, mivel a leányvállalat és az anyavállalata az előző pontban hivatkozott esetben egyetlen vállalkozást alkot, a Bizottságot az EUMSZ 105. cikk (1) bekezdése alapján terhelő azon kötelezettség, hogy a bírság kiszabásáról vagy annak mellőzéséről szóló döntés meghozatala során biztosítsa a többek között az EUMSZ 101. cikkben meghatározott elvek érvényesülését, attól függetlenül ugyanúgy fennáll, hogy az érintett anyavállalatról vagy annak leányvállalatáról van szó. Mint azt ugyanis a Bíróság már megállapította, nincs „elsőbbségi sorrend” azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság e társaságok közül egyikkel vagy másikkal szemben bírságot szabjon ki (analógia útján lásd a C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07 P. sz., Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 24-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-8681. o.] 81. és 82. pontját).
- 50 Másfelől a jelen ítélet 46. pontjában hivatkozott elvek egyikét képezi az is, hogy ha valamely kartell esetén a Bizottság különleges módszert alakít ki az érintett anyavállalatoknak a leányvállalataik által elkövetett jogsértésekért való felelősségének meghatározása érdekében, kivételes körülményektől eltekintve köteles valamennyi anyavállalat esetében ugyanazokból a kritériumokból kiindulni (lásd ebben az értelemben a C-628/10. P. és C-14/11. P. sz., Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság és Bizottság kontra Alliance One International és társai egyesített ügyekben 2012. július 19-én hozott ítélet 57. és 59. pontját).
- 51 Következésképpen a jelen ügyben a Bizottság csak olyan objektív indokok fennállása esetén mellőzhette volna a Dow Chemicalal szembeni bírságkiszabást, amelyek igazolhatják az EUMSZ 101. cikkben meghatározott elvektől való eltérést, és ha az ilyen döntés nem vezetett volna a Dow Chemicalal szembeni kedvezőbb elbánáshoz a szóban forgó jogsértésben érintett többi anyavállalathoz képest. Márpedig a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy e feltételek a Bizottság vonatkozásában nem teljesültek.
- 52 Először ugyanis önmagában az, hogy a Dow Chemical az Egyesült Államokban polgári per kockázatának van kitéve, nyilvánvalóan nem indokolhatja, hogy a Bizottság tartózkodjék az e társasággal szembeni bírságkiszabásról. Egyrészt a kártérítési perek kockázata a Dow Chemical leányvállalatai vonatkozásában is ugyanúgy fennáll, mint egyébként a vitatott határozat valamennyi címzett társasága esetében. E kockázat az ügy érdemét tekintve csak ahhoz kapcsolódik, hogy a Dow Chemical részt vett a versenyellenes magatartásban, nem pedig ahhoz, hogy a Bizottság formálisan megállapította e magatartást.
- 53 Másrészt e tekintetben nyilvánvalóan irreleváns az az állítás, amely szerint az ilyen polgári perre az Egyesült Államokban kerülhet sor, mivel a Dow Chemicalnak ott van a székhelye.

- 54 Másodszer, a vitatott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság a szóban forgó jogsértésben részes csoportok valamennyi anyavállalatának és legfelső szintű vállalatának felelősségét megállapította, mivel a leányvállalataik tőkéjében 100%-os vagy majdnem 100%-os részesedéssel rendelkeztek, anélkül hogy vizsgálta volna, hogy az, hogy a vitatott határozatot e társaságokhoz címezi, olyan gazdasági károkat eredményez-e, amelyek meghaladják a kiszabott bírság megfizetésével szervesen együtt járó károkat. Következésképpen a Bizottság megsértette volna az egyenlő bánásmód elvét, ha kizárólag a Dow Chemical esetében figyelembe veszi az ilyen állítólagos károkat.
- 55 A fentiekből következik, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 76. pontjában helyesen állapította meg, hogy a Bizottság jogosult volt a szóban forgó jogsértésért való felelősséget a Dow Chemicalnak betudni.
- 56 Végül a megtámadott ítélet indokolásának ezzel kapcsolatos állítólagos hiányát illetően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság nem írja elő a Törvényszékkel szemben, hogy olyan magyarázatot adjon, amely egyenként és kimerítően követi a felek által előadott összes érvet, a Törvényszék által nyújtott indokolás tehát lehet közvetett is, amennyiben lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék érvelésük Törvényszék általi elutasításának okait, és lehetővé teszi a Bíróság számára a felülvizsgálat elvégzését (lásd többek között a C-593/11. P. sz., Alliance One International kontra Bizottság ügyben 2012. december 13-án hozott végzés 28. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 57 Márpedig a jelen ügyben a Törvényszék a megtámadott ítélet 74–80. pontjában megvizsgálta a Bizottság mérlegelési jogkörének gyakorlása során állítólag elkövetett hibával, valamint az ezzel összefüggő indokolás hiányával kapcsolatos kérdéseket. E jogalap érdemét illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 76. pontjában kifejezetten kijelentette, hogy „[a]z, hogy a Dow Chemicalt esetleg méltánytalan sérelem érte azáltal, hogy a [vitatott] határozat címzettje lett, nem kérdőjelezheti meg e határozat jogszerűségét”. A Bizottságot terhelő indokolási kötelezettséggel kapcsolatban a Törvényszék a megtámadott ítélet 79. pontjában utalt a vitatott határozat (333)–(338) és (340)–(364) preambulumbekzdésére, és megállapította, hogy a Bizottság e preambulumbekzdésekben világosan megjelölte azokat a mérlegelési szempontokat, amelyek lehetővé tették számára a Dow Chemical felelősségének megállapítását.
- 58 Jóllehet a megtámadott ítélet ezen indokolása tömörnek tűnik, amennyiben arra a kérdésre vonatkozik, hogy a Bizottságnak a vitatott határozatban – tekintettel a Dow Chemical ellen az Egyesült Államokban polgári per esetleges kockázataira – nem kellett volna-e mellőznie a Dow Chemical felelősségének megállapítását, ez nem változtat azon, hogy ez az indokolás lehetővé tette e társaság számára annak megértését, hogy a Törvényszék egyetértett a Bizottság által a vitatott határozatnak többek között a (362) preambulumbekzdésében kifejtett azon állásponttal, amely szerint e „messzemenően politikai” természetű érv e tekintetben nem vonhatta kétségbe a vitatott határozat jogszerűségét.
- 59 E körülményekre tekintettel a megtámadott ítélet sem a jogot nem alkalmazza tévesen, sem az ezzel összefüggő indokolása nem hiányos, sem pedig az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkét nem sérti, ahogy pedig arra a Dow a tárgyalás során hivatkozott.
- 60 Következésképpen, mivel a Dow által az első jogalap alátámasztása érdekében előadott egyik érv sem megalapozott, e jogalapot el kell utasítani.

A második, a bírság alapösszegei vonatkozásában alkalmazott eltérő bánásmóddal kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított jogalapról

A felek érvei

- 61 Második jogalapjának alátámasztása érdekében a Dow azt állítja, hogy a Bizottság a bírság alapösszegei tekintetében eltérő bánásmódot alkalmazott, amikor a vitatott határozat (466) preambulumbekzdésében akként érvelt, hogy „figyelembe [kell] venni az egyes vállalkozások piaci súlyát, tehát az egyes vállalkozások versenysértő magatartásának valós hatását”, ezzel együtt pedig e határozat (462) preambulumbekzdésében kijelentette, hogy lehetetlen az Európai Gazdasági Térség (EGT) piacára gyakorolt e tényleges hatást felmérni, továbbá hogy a Bizottság „nem fogja a jelen esetben alkalmazandó bírságok megállapításakor figyelembe venni a piacra gyakorolt hatást”, ami ellentmondásos.
- 62 Ezenkívül a Bizottság nem értékelte a kartellnek a piacra gyakorolt tényleges hatását, noha e hatás mérhető. A Dow szerint a Bizottság sem az ilyen hatás valószínűségét nem mérte fel, sem pedig a szóban forgó jogsértés végrehajtását nem bizonyította. Ráadásul a Bizottság megsértette a Dow meghallgatáshoz való jogát, amikor nem biztosított neki lehetőséget az azzal kapcsolatos álláspontjának kifejtésére, hogy a Bizottság hogyan szándékozott figyelembe venni az egyes vállalkozások jogellenes magatartása által a piacra gyakorolt tényleges hatást.
- 63 A Dow előadja, hogy a Törvényszék ezeket az érveket akként utasította el, hogy a megtámadott ítélet 124. pontjában megállapította, hogy „még a jogsértés mérhető tényleges hatásának hiányában is határozhat úgy a Bizottság az iránymutatás 1. A. pontja harmadik, negyedik és hatodik bekezdésével összhangban, [...] hogy eltérő bánásmódot alkalmaz az érintett vállalkozások esetében”. A Dow szerint azonban a piacra gyakorolt konkrét hatás hiányában nem lehet szó a versenyre gyakorolt semmilyen tényleges hatásról, következésképpen pedig a Bizottság e hatást annak érdekében sem veheti figyelembe, hogy a bírságok alapösszegének meghatározása során különbséget tegyen. A Bizottság e tekintetben is megsértette a Dow meghallgatáshoz való jogát, amikor visszavonta az első kifogásközlést, majd kibocsátotta a második kifogásközlést, amely sem a piacra gyakorolt konkrét hatással, sem pedig a versenyre gyakorolt tényleges hatással nem foglalkozott.
- 64 Következésképpen a Dow szerint a bírságnak a felperesek esetében meghatározott alapösszege nem haladhatja meg a többi érintett vállalkozás esetében meghatározott alapösszeget, vagyis azt 5,5 millió euróra kell csökkenteni, aminek következtében a bírság összegét a Dow Chemical esetében 8 662 500 euróban, a Dow Deutschland esetében 8 085 000 euróban, a Dow Deutschland Anlagengesellschaft és a Dow Europe esetében pedig 6 352 000 euróban kell meghatározni.
- 65 A Bizottság szerint a Törvényszék a megtámadott ítélet 127. és 128. pontjában helyesen állapította meg, hogy a jogsértés konkrét hatását illetően egyáltalán nem volt szükség a Dow meghallgatására, a Bizottság pedig nem sértette meg a Dow azon jogát, hogy e kérdésről kifejtse az álláspontját. A Bizottság úgy véli, hogy a vitatott határozat (462) preambulumbekzdésében megfelelően alátámasztotta a kartell végrehajtását, még ha e végrehajtást a bírság szintjének értékelése során nem is vette figyelembe. Ezenkívül a Bizottság úgy véli, hogy tiszteletben tartotta a vállalkozások meghallgatáshoz való jogát, amennyiben a második kifogásközlésben kifejezetten jelezte, hogy meg fogja vizsgálni, hogy az érintett vállalkozásokkal szemben van-e helye bírságok kiszabásának, továbbá kifejtette azokat a fő ténybeli és jogi bizonyítékokat, amelyek bírság kiszabásához vezethetnek.
- 66 Végül a kartell konkrét hatását illetően a vitatott határozat (465) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy az alkalmazott eltérő bánásmód azon „gazdasági lehetőségen” alapul, hogy a verseny szempontjából kárt okozzanak, következésképpen pedig a jogsértés által a piacra gyakorolt konkrét hatást nem szükséges felmérni. E megközelítés összhangban van az iránymutatással, valamint a Bíróság és a Törvényszék ítélkezési gyakorlatával.

A Bíróság álláspontja

- 67 Mindenekelőtt a Dow azon állítását illetően, amely szerint a Bizottság sem a jogsértés által az érintett piacra gyakorolt tényleges hatás valószínűségét nem mérte fel, sem pedig e jogsértés végrehajtását nem bizonyította, meg kell állapítani, hogy ez az állítás pontatlan. A vitatott határozat (462) preambulumbekzdésében ugyanis a Bizottság kifejezetten megjegyezte, hogy „ami az EGT-t illeti, a versenyellenes megállapodásokat az európai gyártók hajtották végre, e végrehajtás pedig ténylegesen hatást gyakorolt a piacra, még ha e konkrét hatás nehezen is mérhető”. A Dow nem ad elő semmilyen ténybeli vagy jogi érvet, amely cáfolhatná e megállapítást.
- 68 Következésképpen, mivel a szóban forgó jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges, bár nehezen mérhető hatás fennállását a Bizottság bizonyította, hatástalan a Dow által előadott azon érv, amely szerint „a piacra gyakorolt konkrét hatás hiányában nem lehet szó a versenyre gyakorolt semmilyen tényleges hatásról, következésképpen pedig a Bizottság e hatást annak érdekében sem veheti figyelembe, hogy a bírságok alapösszegének meghatározása során különbséget tegyen”.
- 69 Ezenkívül az eddigiekből következik, hogy a vitatott határozat (462) és (466) preambulumbekzdése közötti, a Dow által állított ellentmondás nem áll fenn. Egyrészt ugyanis e (462) preambulumbekzdés, amelyben a Bizottság kijelentette, hogy „nem fogja a jelen esetben alkalmazandó bírságok megállapításakor figyelembe venni a piacra gyakorolt hatást”, a vitatott határozatnak „[A szóban forgó jogsértés] [s]úlyosság[a]” című 9.1 pontjában szerepel, és csak a szóban forgó jogsértés „különösen súlyos” minősítésére vonatkozik. Másrészt az ugyanezen határozat „Eltérő bánásmód” című 9.2 pontjában szereplő említett (466) preambulumbekzdés kizárólag a bírság kiindulási összege közötti, aszerint történő különbségtételre vonatkozik, hogy az egyes érintett vállalkozásoknak milyen tényleges gazdasági lehetőségük van a verseny korlátozására, amely különbségtétel – amint a jelen ügyben is – érvényesen alapítható a szóban forgó jogsértés tárgyát képező termékeknek az egyes érintett vállalkozások által teljesített értékesítéseinek adataira, még a piacra gyakorolt mérhető hatás hiányában is.
- 70 Végül a Dow által a meghallgatáshoz való jogának megsértésére alapított érvnek sem lehet helyt adni. E tekintetben emlékeztetni kell a Bíróság azon állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint, amennyiben a Bizottság kifogásközlésében – amint a jelen ügyben is – kifejezetten feltünteti, hogy meg fogja vizsgálni, hogy az érintett vállalkozásokkal szemben helye van-e bírság kiszabásának, valamint feltünteti azokat a fő ténybeli és jogi bizonyítékokat, amelyek bírság kiszabásához vezethetnek, mint például a feltételezett jogsértés súlya és időtartama, valamint hogy e jogsértést „szándékosan vagy gondatlanul” követték-e el, teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét. Ezáltal ugyanis a Bizottság megadja a vállalkozásoknak a szükséges adatokat ahhoz, hogy ne csak a jogsértés megállapításával szemben, hanem a bírságkiszabás tényével szemben is megvédhessék magukat (lásd többek között a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5425. o.] 428. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 71 Másfelől, a teljesség kedvéért e tekintetben meg kell állapítani, hogy a Bizottság a második kifogásközlésben, az indokolás 425. pontjában igenis kifejtette, hogy figyelembe kívánja venni „[a jogsértés] piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető”. Ezenkívül e kifogásközlés indokolása 430. pontjának harmadik francia bekezdésében a Bizottság megemlítette, hogy a vitatott határozatban figyelembe fogja venni „az egyes vállalkozások magatartásának a versenyre gyakorolt hatását”. Ezért nem állapítható meg, hogy a Bizottság megsértette volna a Dow meghallgatáshoz való jogát.
- 72 E feltételek mellett a Törvényszék semmilyen módon nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a megtámadott ítélet 124. pontjában megállapította, hogy a Bizottság dönthetett úgy, hogy még a szóban forgó jogsértés mérhető konkrét hatásának hiányában is különbséget tesz az érintett vállalkozások között.

- 73 E megfontolásokra tekintettel a fellebbezés alátámasztása érdekében felhozott második jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

A harmadik, arra alapított jogalapról, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megerősítette, hogy a Bizottság jogosult volt figyelembe venni a Dow Chemical forgalmát

A felek érvei

- 74 Harmadik jogalapjában a Dow azt állítja, hogy a vitatott határozatot az első fellebbezési jogalap keretében kifejtett okokból nem kellett volna a Dow Chemicalhoz címezni, vagyis a Bizottság tévedett, amikor az elrettentő célú szorzótényező meghatározása céljából figyelembe vette e társaság forgalmát. A Dow szerint a Törvényszék a Dow által felhozott és az első jogalap keretében kifejtett ugyanezen érveken alapuló harmadik jogalap hetedik részét a megtámadott ítélet 146. pontjában azzal az indokkal utasította el mint megalapozatlant, hogy megalapozatlanként elutasította az előtte felhozott és arra alapított első jogalapot is, hogy a jogsértés Dow Chemicalnak való betudása jogellenesen történt.
- 75 Mivel a Törvényszék az első jogalap elutasításával tévesen alkalmazta a jogot, téves jogalkalmazást követett el akkor is, amikor elutasította a Dow Chemical forgalmának figyelembevételére alapított érvet. A Dow ebből arra következtet, hogy a Dow Chemicallal szemben kiszabott bírságot meg kell semmisíteni.
- 76 A Bizottság szerint, mivel a Dow által felhozott első jogalap megalapozatlan, a jelen jogalaphoz sem lehet helyt adni.

A Bíróság álláspontja

- 77 A Dow által felhozott harmadik jogalap azon a feltevésen alapul, hogy a vitatott határozatot nem kellett volna a Dow Chemicalnak mint a Dow csoport legfelső szintű társaságának címezni, ez pedig olyan érv, amely a jelen fellebbezés első jogalapjának is tárgyát képezi.
- 78 Márpedig, mint az a jelen ítélet 43. és azt követő pontjaiban kifejtett megfontolásokból kitűnik, e feltevés téves, olyannyira, hogy a Bíróság a jelen ítélet 60. pontjában az első jogalapot mint megalapozatlant elutasította. Következésképpen e harmadik jogalapot is mint megalapozatlant el kell utasítani.

A negyedik, arra alapított jogalapról, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megerősítette, hogy az elrettentő célú szorzótényező Bizottság általi alkalmazása nem volt hátrányosan megkülönböztető

A felek érvei

- 79 Negyedik jogalapjában a Dow azt állítja, hogy – mint azt a Törvényszék előtt is előadta – a vele szemben alkalmazott elrettentő célú, 1,75-ös mértékű szorzótényező túlzó és hátrányosan megkülönböztető. A Törvényszék az ehhez kapcsolódó jogalapot azzal az indokkal utasította el, hogy figyelembe véve a Dow és a Bayer forgalma közötti viszonyt, a Dow bírságaira vonatkozó, elrettentő célú szorzótényező nem minősül az egyenlő bánásmód elve megsértésének.
- 80 A Dow, valamint az EniChem és a Shell esetében alkalmazott elrettentő célú szorzótényezők közötti összehasonlítást illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 154. pontjában úgy ítélte meg, hogy „a Dow-val szemben alkalmazott szorzót [1,75] a Bayer esetében megállapított szorzó [1,5] alapján, nem

pedig az EniChem [2] vagy a Shell [3] tekintetében alkalmazott szorzók alapján számolták ki”. A Dow úgy véli, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a Dow-t kizárólag a Bayerhez hasonlította, és elmulasztotta azt az EniChemhez és a Shellhez is hasonlítani.

- 81 A Dow nyilvánvalóan hátrányosan megkülönböztetőnek véli, hogy ugyanazt a növelést alkalmazzák két olyan vállalkozás esetében, amelyek forgalma között 36%-os különbség áll fenn, vagyis a 27,383 milliárd euró forgalmat elérő Bayer és az ekkor 37,221 milliárd euró forgalmat elérő Dow esetében, valamint két olyan vállalkozás esetében, amelyek forgalma között mintegy 100%-os különbség, vagyis a Dow és az EniChem esetében, amelyek közül ez utóbbi 73,738 milliárd euró forgalmat ért el.
- 82 A tárgyaláson a Dow olyan matematikai képletet tartalmazó iratot nyújtott át a Bíróságnak, amely a jelen ügyben lehetővé teszi olyan elretentő célú szorzótényező kiszámítását, amelynek révén elkerülhető egyrészt a vitatott határozat címzettjei közötti bármilyen hátrányos megkülönböztetés, másrészt pedig a 3-asnál nagyobb szorzótényező alkalmazása. E képlet szerint a Dow esetében alkalmazandó szorzótényező nagyjából 1,3-as.
- 83 A Bizottság ezzel szemben előadja, hogy a bíróság alapösszegének meghatározásához alapul vett szorzótényezőnek csak hozzávetőleg kell tükröznie a matematikai arányokat. A jelen esetben a szóban forgó jogsértésben részt vevő vállalkozások között nagy méretbeli eltérések voltak. Következésképpen a Bizottság szerint valószerűtlen és matematikailag lehetetlen volt olyan szorzótényezőt alkalmazni, amely pontosan arányos lett volna az összes érintett vállalkozás forgalmának hányadával.
- 84 A Bizottság azt állítja, hogy ezért úgy döntött, hogy a szorzótényezőket a legkisebb vállalkozásokból kiindulva alkalmazza, ügyelve továbbá arra, hogy az egyes vállalkozások esetében alkalmazott szorzótényező többé-kevésbé arányos legyen a közvetlenül mögé sorolt vállalkozás forgalmához. Ezenkívül – mint azt a Törvényszék helyesen megjegyezte – a Bizottság ennek alapján még magasabb szorzót is alkalmazhatott volna a Dow-val szemben.
- 85 A Dow által a tárgyalás során csatolt irattal kapcsolatban a Bizottság úgy véli, hogy ez az irat elfogadhatatlan, mivel azt az eljárás írásbeli szakaszának lezárását követően csatolták.

A Bíróság álláspontja

- 86 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egyrészt az elretentő célú szorzótényezőnek, valamint ezzel összefüggésben az érintett vállalkozás mérete és összesített forrásai figyelembevételének célja az e vállalkozásra kifejteni kívánt hatásban áll, mivel a szankció különösen a vállalkozás fizetőképességére tekintettel nem lehet elhanyagolható (lásd ebben az értelemben többek között a C-413/08. P. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2010. június 17-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-5361. o.] 104. és 105. pontját, valamint a C-421/11. P. sz., Total és Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2012. február 7-én hozott végzés 82. pontját). Másrészt a Bíróságnak már volt alkalma kimondani, hogy a forgalomnak nem lehet túlzott jelentőséget tulajdonítani (lásd a fent hivatkozott Total és Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott végzés 80. pontját).
- 87 A kartellben részt vevő vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok számítása során az érintett vállalkozások közötti eltérő bánásmód tehát szorosan hozzátartozik az e rendelkezés értelmében a Bizottságra ruházott jogkörök gyakorlásához. Mérlegelési mozgástere keretében ugyanis a Bizottságnak a szankciót az érintett vállalkozások sajátos magatartása és jellemzői alapján kell egyéniesítenie az uniós versenyszabályok teljes érvényesülésének minden egyes esetben történő biztosítása érdekében (lásd a C-564/08. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2009. november 12-én hozott ítélet 43. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 88 A jelen ítélet 86. pontjában említett ítélkezési gyakorlat alapján a Bizottságnak főleg arra kell ügyelnie, hogy a szankció különösen az érintett vállalkozások fizetőképességére tekintettel ne legyen „elhanyagolható”, ami azonban nem követeli meg, hogy valamely, a kartell többi tagjához képest különösen nagy forgalommal rendelkező vállalkozással szemben szigorúan az e vállalkozás forgalma és az érintett kartellben részt vevő összes többi vállalkozás forgalma közötti arány alapján növelt bírságot kelljen kiszabni. Ez esetben ugyanis a kartell legnagyobb vállalkozásaival szemben kiszabott és ilyen számítási módszer szerint növelt bírságok kétségtelenül alkalmasak lennének kellő elrettentő hatás kifejtésére, fennállna azonban a veszélye annak, hogy a konkrétan elkövetett jogsértés súlyára tekintettel aránytalanok lennének, amikor – amint a jelen ügyben is – az érintett vállalkozások forgalma között jelentős különbség van (lásd a C-511/11. P. sz., Versalis kontra Bizottság ügyben 2013. június 13-án hozott ítélet 105. pontját).
- 89 Szintén az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogköre keretében a bírságok összegének megállapítását illetően nem fosztható meg mérlegelési jogkörétől kizárólag az érintett vállalkozások forgalmára alapított aritmetikai számítási módszer kizárólagos és mechanikus alkalmazásával (lásd ebben az értelemben többek között a 100/80-103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet [EBHT 1825. o.] 121. pontját, a C-283/98. P. sz., Mo och Domsjö kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-9855. o.] 47. pontját, valamint a fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 243. pontját).
- 90 E megfontolásokra tekintettel nem kifogásolható a Törvényszékkel szemben, hogy lényegében megerősítette a Bizottság azon megközelítését, amelynek keretében a Dow esetében 1,75-ös, az EniChem esetében 2-es, a Shell esetében pedig 3-as mértékű elrettentő célú szorzótényezőt alkalmazott. E megközelítés egyrészt annak biztosítására irányul, hogy az egyes vállalkozásokkal szemben kiszabott bírság a fizetőképességükhöz képest ne váljék elhanyagolhatóvá, másrészt pedig arra, hogy ne alkalmazzanak aránytalan elrettentő célú szorzótényezőket azokkal a legnagyobb vállalkozásokkal szemben, amelyekkel szemben a forgalmuk, valamint a kisebb méretű vállalkozások forgalma között fennálló matematikai viszony alapján elméletileg jóval nagyobb elrettentő célú szorzótényezőket is lehetett volna alkalmazni.
- 91 Másfelől nincs jelentősége annak, hogy a Dow által a tárgyalás során csatolt iratból kitűnik – anélkül hogy ezen irat elfogadhatóságáról határozni kellene –, hogy matematikailag lehetséges az elrettentő célú szorzótényezőt kizárólag az egyes érintett vállalkozások forgalma alapján számítani, ezzel együtt pedig annak mértékét legfeljebb 3-ban meghatározni. Az ilyen tisztán aritmetikai jellegű számítás ugyanis megakadályozná a Bizottságot abban, hogy teljesítse a többek között a jelen ítélet 86–89. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatból eredő azon kötelezettségét, hogy olyan bírságokat szabjon ki, amelyek az egyes vállalkozások vonatkozásában sem elhanyagolhatóak, sem pedig aránytalanok.
- 92 E körülmények között a Dow által felhozott negyedik jogalapnak sem lehet helyt adni.
- 93 Következésképpen, mivel a Dow által a fellebbezésének alátámasztása érdekében felhozott egyik jogalapnak sem lehet helyt adni, a fellebbezést teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

- 94 A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozatlan, a Bíróság határoz a költségekről. E szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése szerint – amely ugyanezen szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó – a Bíróság a peresztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a Dow peresztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell őt a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A Bíróság a fellebbezést elutasítja.**
- 2) **A Dow Chemical Company, a Dow Deutschland Inc., a Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH és a Dow Europe GmbH maguk viselik saját költségeiket, továbbá kötelesek viselni az Európai Bizottság részéről felmerült költségeket is.**

Aláírások